6.11.2024

Sivistysvaliokunnalle

Arenen lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

HE 159/2024 vp

- Arene pitää esitystä oppimisen tuen tarkentamisesta lukiolaissa kannatettavana.
- Lukion rahoitusjärjestelmää tulee kehittää siten, että se tuottaisi mahdollisimman kustannustehokkaan ja tarkoituksenmukaisen lukioverkon.
- Arene pitää esitystä taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeesta perusteltuna ja tarpeellisena. Jos lakiesityksen mukaisesti ylioppilaskokeeseen tulee uusi kirjoitettava aine, on ammattikorkeakoulujen todennäköisesti huomioitava uusi koe osana ylioppilastodistuksen perusteella tehtävää opiskelijavalintaa.
- Taide- ja kulttuurialan koulutusohjelmien valinnat perustuvat kuitenkin korkeakoulujen omiin linjauksiin valintatavoista - eivätkä ne ole todistusvalintoja. Uusi ylioppilaskoe tuo kuitenkin uusia mahdollisuuksia lukion taito- ja taideaineiden tuottaman osaamisen huomioimisesta myös näiden alojen valinnassa valintakokeiden yhteydessä. Arviota uuden ylioppilaskokeen vaikutuksista taide- ja kulttuurialan valinnoissa on kuitenkin haasteellista arvioida ennakkoon.
- Ammattikorkeakoulut pitää esitystä englanninkielisen lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon mahdollistamisesta tarpeellisena. Ammattikorkeakoulujen suomen- ja ruotsinkielisten tutkinto-ohjelmien todistusvalinnoissa uusi englanninkielinen tutkinto olisi mahdollista huomioida valinnassa silloin, kun opiskelijan S2/R2-ylioppilaskokeen arvosana ylittää asetetun kynnysehdon. Eli kotimaisilla kielillä suoritettavissa opinnoissa vaaditaan riittävää kielenhallintaa.
- Arene pitää hyvänä, että tilauskoulutuksen lainsäädäntö perustuu samoihin periaatteisiin lukioissa, ammatillisessa ja korkeakoulutuksessa. Niinpä uudistus on perusteltu.

Oppimisen tuki

Ammattikorkeakoulut pitävät tärkeänä, että myös lukiokoulutuksessa oppimisen tuesta säädettäisiin nykyistä selkeämmin. Sekä erityisopetuksen että tukiopetuksen kirjaaminen lukiolakiin selkeyttää lukiokoulutuksessa tarjottavan opetuksen tuen kokonaisuutta ja tukee myös oppimisvaikeuksista kärsivien nuorten hakeutumista lukiokoulutuksen piiriin. Ammattikorkeakouluissa on havaittu, että sekä ammatillisen tutkinnon suorittaneiden että ylioppilaiden valmiudet korkeakouluopintoihin ovat viime vuosina heikentyneet. Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä myös lukioissa opiskelijoiden opiskeluvalmiudet ovat moninaistuneet ja tarve oppimisen tuelle tulee jatkossa kasvamaan.

Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä

Arenen pitää perusteltuna, että lukiokoulutuksen rahoitusmallia kehitettäisiin siten, että se tuottaisi mahdollisimman kustannustehokkaan ja tarkoituksenmukaisen lukioverkon. Nykyisin käytössä oleva pienten lukioiden lisä on ollut osin esteenä lukioverkon kehitykselle. Se on tehnyt kannattavaksi

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

ylläpitää opiskelijamäärältään pieniä yksiköitä ja siten vähentänyt kannusteita lukioverkon harventamiseen ja suurempien yksiköiden synnyttämiseen. Toisaalta Arene pitää tärkeänä, että lukiokoulutuksen tarjonta on maantieteellisesti riittävään laajaa, jotta etäisyydet oppilaitoksiin pysyvät maltillisina.

Korkeakoulutettujen määrän kasvattamisen ja korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämisen näkökulmasta on perusteltua myös kasvattaa lukiokoulutuksen tarjontaa siten, että kaikille halukkaille perusasteen päättäville nuorille löytyy opiskelupaikka lukiosta. Lukiokoulutuksen ensisijaisena tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiudet korkeakouluopintoihin, jolloin lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon suorittaneiden määrää lisäämällä voidaan parhaiten edistää korkeakoulutettujen määrän kasvattamista 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä. Toinen vaihtoehto on uudistaa rajusti ammatillista koulutusta, jotta se tuottaa tosiasialliset valmiudet korkeakouluopintoihin nykyistä paremmin ja useammalle. Nyt näin ei ole.

Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoe

Arene pitää esitystä taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeesta perusteltuna ja tarpeellisena uudistuksena. Nykyisin taito- ja taideaineiden opiskelu lukiossa ei ole ollut välttämättä kannattavaa jatko-opintojen näkökulmasta, kun näillä koulutusaloilla hankitusta osaamisesta ei ole ollut hyötyä korkeakoulujenopiskelijavalinnoissa. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeella olisi positiivinen vaikutus alojen opintoihin lukiossa, kun jatkossa koulutusalojen opinnoista ja niihin kytkeytyvästä uudesta ylioppilaskokeesta olisi hyötyä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen suorittaminen on mahdollista kaikissa lukioissa. Kuvataide, musiikki ja liikunta ovat suoritetuimmat lukiodiplomit ja siksi näiden kytkeminen osaksi ylioppilastutkintoa todennäköisesti heikentää merkittävästi muiden lukiodiplomien asemaa.

Ammattikorkeakoulujen kannalta keskeinen kysymys taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen osalta liittyy opiskelijavalintoihin ja uuden kokeen huomioimiseen valinnassa. Ammattikorkeakoulut ovat syksystä 2019 alkaen käyttäneet kaikille aloille yhteistä AMK-valintakoetta, ja keväästä 2020 lähtien kaikille aloille yhteisiä ylioppilastutkinnon ja ammatillisen perustutkinnon todistusvalinnan pisteytysmalleja.

Jos lakiesityksen mukaisesti ylioppilaskirjoituksiin uusi ylioppilaskoe, on ammattikorkeakoulujen todennäköisesti huomioitava uusi koe osana ylioppilastodistuksen perusteella tehtävää opiskelijavalintaa. Uuden kirjoittavan aineen hyödyntäminen opiskelijavalinnassa edellyttää, että koe toteutetaan muiden ylioppilaskokeen osioiden tapaan siten, että kokeen arviointi perustuu kansalliseen arviointiin ja sen arvosanat ovat vertailukelpoisia keskenään samaan tapaan kuin muiden ylioppilaskokeessa kirjoitettavien aineiden arvosanat. Todistusvalinnan toiminnan kannalta on myös tärkeää, että uusien kirjoitettavien aineiden arvioinnissa käytetään samaa arviointiasteikkoa kuin nykyisissä tutkintoaineissa. Opiskelijan oma panos suorituksesta on myös pystyttävä arvioimaan.

Ammattikorkeakoulujen taide- ja kulttuurialan koulutusohjelmat eivät pääsääntöisesti hyödynnä ammattikorkeakoulujen yhteisiä valintamalleja (todistusvalinta ja AMK-valintakoe), vaan koulutusohjelmilla on omat korkeakoulukohtaiset valintamallinsa. Valinnat perustuvat korkeakoulujen omiin ennakkotehtävistä ja varsinaisesta kokeesta rakentuviin valintakokeisiin. Nykyisiä taito- ja taideaineiden lukiodiplomeja on hyödynnetty muutamissa alan hakukohteissa, mutta diplomilla ei ole ollut

laajamittaista ja yhdenmukaisia roolia opiskelijavalinnoissa. Keskeinen syy lukiodiplomien käytön vähäisyyteen on ollut yhdenvertaiseen kohteluun liittyvät ongelmat niin lukiodiplomien saavutettavuudessa ja suorittamismahdollisuuksissa kuin lukiodiplomien arvioinnissakin.

Lakiesityksessä esitetyllä uudella kokeella voisi olla nykyisiä lukiodiplomeja isompi painoarvo myös ammattikorkeakoulujen taide- ja kulttuurialan opiskelijavalinnoissa. Arviota uuden ylioppilaskokeen vaikutuksista taide- ja kulttuurialan valinnoissa on kuitenkin haasteellista arvioida ennakkoon. Esitetty uudistus ei myöskään koske kaikkia taide- ja kulttuurialoja, joten suoritusten huomioimismahdollisuus korkeakoulun valintaprosessissa vaihtelee.

Liikunnanohjaajan ammattikorkeakoulututkintoon johtavat koulutukset ovat tällä hetkellä ammattikorkeakoulujen yhteisen opiskelijavalinnan piirissä, jolloin uusi ylioppilaskoe tulisi huomioiduksi koulutusalan valinnoissa todistusvalintaa koskevien pisteytysten päivittämisen myötä.

Englanninkielinen lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto

Ammattikorkeakoulut pitää esitystä englanninkielisen lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon mahdollistamisesta tarpeellisena. Englanninkieliselle koulutukselle ja kokeelle on Suomessa nykyisellään tarvetta nykyisten suomen- ja ruotsinkielisten koulutuksen ja kokeiden sekä IB-lukion rinnalle. Koulutusjärjestelmän kannalta on myös perusteltua, että englanninkielisen lukiokoulutuksen ja kokeiden järjestämisestä ja opiskeluoikeudesta englanninkielisessä lukiokoulutuksessa tehdään varsin rajoitettua ja kohdennetaan koulutus nuorille, joilla ei ole kieliosaamista opiskella suomen- tai ruotsinkielisessä koulutuksessa.

Opiskelijavalintojen kannalta on tärkeää, että englanninkielinen ylioppilastutkinto olisi kolmas kieliversio kansallisesta ylioppilaskokeesta suomen- ja ruotsinkielisen kokeen rinnalla. Tällöin englanninkielinen ylioppilastutkinto voidaan huomioida todistusvalinnassa samalla tavalla kuin suomen- ja ruotsinkielinen yo-tutkinto. Ammattikorkeakoulujen suomen- ja ruotsinkielisten koulutuksien todistusvalinnassa tullaan keväästä 2025 alkaen edellyttämään hakukohteen opetuskielen osoittamista, mikäli hakija on suorittanut aiemman tutkinnon muulla kuin hakukohteen opetuskielellä.

Tämänhetkisen ammattikorkeakoulujen todistusvalinnan kielitaidon osoittamisen luonnoksen mukaan kielitaidon voi jatkossa osoittaa esimerkiksi suomalaisen ylioppilastutkinnon äidinkielen ja kirjallisuuden kokeella suomen/ruotsin kielessä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kokeella vähintään arvosanalla approbatur (A). Tämä toimintatapa on yhtäläinen tämänhetkisen yliopistojen kielitaidon osoittamisen tavan kanssa ja toimisi myös englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaneilla.

Hallituksen esityksen mukaan englanninkielisessä ylioppilastutkinnossa edellytettäisiin pakollisena äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen suorittamista, jonka tutkinnon suorittaja käytännössä suorittaisi S2/R2-kokeena. Tällöin englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittanut henkilö voisi osoittaa suomen/ruotsin kielitaidon ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa ylioppilastutkinnon S2/R2-suorituksella. Hyväksytysti suoritettu (esimerkiksi approbatur) S2/R2-ylioppilaskoe ei välttämättä tuota riittävää kielitaitoa korkeakouluopintoihin, jos muut lukio-opinnot on suoritettu englannin kielellä. Jos englannin kielellä suoritettu ylioppilastutkinto olisi mukana todistusvalinnassa, voi

ammattikorkeakouluilla olla tarve asettaa S2/R2-ylioppilaskokeelle korkeampi arvosanavaatimus kynnysehdoksi näille hakijoille.

Englanninkielisten tutkinto-ohjelmien valinnoissa ei ole käytössä yhtenäistä, kansallista todistusvalintaan perustuvaa valintajärjestelmää, vaan opiskelijat valintaa ohjelmiin valintakokeiden avulla. Jos ammattikorkeakoulut ryhtyvät kehittämään yhtenäistä todistusvalintaa englanninkielisiin hakukohteisiin, on uusi englanninkielinen ylioppilastutkinto mahdollista ottaa mukaan tähän valintatapaan.

Tilauskoulutus

Arene pitää perusteltuna, että tilauskoulutuksesta säädetään samojen perusteiden mukaan niin lukioita, ammatillista koulutusta kuin korkeakoulutusta koskevassa lainsäädännössä.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Riitta Konkola	Ida Mielityinen
puheenjohtaja	toiminnanjohtaja